

Az (eljövő) e-jövő mint kihívás a könyvvizsgálatban

Amikor a szegedi kibernetikai laboratórium számítástechnikai matuzsálem-múzeumában a kiállított és a valamikor(?) általam is használt eszközöket szemléltem, eszembe jutott egy helyzet nagyapámmal. Kicsi gyerekként ültem mellette a bakon a lovas szekeren, amikor megelőzött bennünket egy autó. Maga elé meredve csöndesen megjegyezte: „Elment mellettünk.”

A rendkívül bonyolult világunk állandó változását, amely mindannyiunk számára szinte nap mint nap kihívás, le lehet egyszerűsíteni egy ilyen röviden megfogalmazott állításra. Benne van a változás könyörtelensége és a saját helyzetünk jellemzése. Tudomásul kell vennünk, hogy vannak dolgok, amik képletesen ugyanígy mennek el mellettünk.

Ez vezetett arra, hogy informatikus látásmóddal vessek fel néhány, a könyvvizsgálatot érintő gondolatot, amellyel már most is, de a jövőbeli munkánk során óhatatlanul szembe kell néznünk.

Könyvvizsgálati munkalogika

■ Minden munkafolyamatot jellemez egy speciálisan sajátjának tekinthető logikai rendszer. A napjainkban oly divatos minőség-ellenőrzési rendszerek bevezetésének pontosan az a feladata, hogy szabványosítsa a folyamatokat. Az időszakos független szakértővel történő ellenőrzés a külső szereplők felé egy bizonyítás a munkafolyamatról, hogy az az előzetesen meghatározott rend szerint működik. A nemzetközi és a hozzá igazított magyar nemzeti könyvvizsgálati standardok hasonlóan szabályozzák a könyvvizsgálati munkát. A formai elemekből kiindulva összeállítható belőle egy saját könyvvizsgálati munkafolyamat. A könyvvizsgálat standardok szerinti végzésének ellenőrzése viszont új helyzetet teremtett: az eddigi eseti jelleggel előforduló harmadik félnek való megfelelés – mint elvárás – ma már természetesen igény a könyvvizsgálati munkában is.

Az általunk végzett könyvvizsgálat a harmadik fél felé „látványosan” a keletkezett iratokon, dokumentumokon keresztül adható el. Mármost az, hogy valóban volt munka, volt munkavégzés és nem csak az egyoldalnyi szöveges jelentés megírása volt maga a munkavégzés. (Prózaí módon megfogalmazva: a megbízótól nem csak azért van a díjazás.)

Bár a bevezetett standardok egyfajta logikai rendszert kínálnak a vizsgálat folyamatához, az évtizedes beidegződések miatt az egyéni könyvvizsgálati munkafolyamatok lényegesen eltérnek egymástól.

Dokumentálás a standardok szerint

Két kérdés a vizsgálat során végzett dokumentálással kapcsolatosan.

1. Milyen súlya van a dokumentálásnak – mint feladatnak – a könyvvizsgálati munkában?

2. A dokumentálás maga – mint feladat – mennyire köti le a könyvvizsgálót és vonja el energiáját a tényleges vizsgálattól?

A minőség-ellenőrzés első fázisában alapvetően a munkapapírok meglétén keresztül bizonyítható az előírásnak megfelelő munkavégzés. A könyvvizsgálatot sajátosan szövik át a vele szemben megfogalmazott tartalmi és a formai elvárások. Mindig az adott helyzet dönti el közöttük a prioritást. A formailag kifogástalan munkából még nem következik, hogy az tartalmilag is az, viszont ma már a kiváló szakmai felkészültséggel és tapasztalattal végzett, de a formailag kifogásolható vizsgálat sem fogadható el. Az egyes vizsgálatok során készített feljegyzések, táblák, egyéb produktumok a szakértő számára már minősítik a munkát – formailag és azon keresztül tartalmilag is.

Elszakadás a papírtól

A könyvvizsgáló alapvetően papíron lévő információkkal dolgozik. Ez a helyzet nagy valószínűséggel nem is fog változni. Orvosprofesszorom mondta annak idején: „A betegséget a beteg ember szaga elárulja.” Ugyanez igaz nálunk is. A bizalom mellett ott van a szakmából adódó természetes bizalmatlanság. Kisebb cégeknél az iratrend kialakításának mikéntje, a rendszerezés, a bizonylatok és a rá vitt információk, javítások adják az első képet.

Nagyobb cégeknél – ahol elektronikus ügyviteli rendszer kialakításával segítik a munkafolyamatokat – az iratkezelés egyben folyamat is, és az elektronikus elérhető dokumentumok megfelelő kezelésének ismerete a könyvvizsgáló számára komoly időnyereséget hozhat. Előny lehet az e-iratok saját dokumentumtárba való behelyezésének lehetősége, így az eredetivel megegyező elektronikus másolatok a munka során azonnal rendelkezésre állnak.

A dokumentálási feladat bonyolultsága

Egy dokumentáló rendszer elkészítése egy informatikus számára „favágás”. Könyvvizsgáló szakmai szemmel nézve viszont rá kellett jöjjenek, hogy egy jól kialakított rendszerrel időt, energiát takaríthat meg az ember – nem is beszélve a produktumról, amely egy formailag egységes szerkezetű, tartalmilag következetesen elkészített anyagot eredményez. Nem mindegy viszont, hogy milyen eszközöket és hogyan használ az ember! Ugyanahhoz az eredményhez több úton is el lehet jutni!

A klasszikus informatikai eszközök a könyvvizsgálatban

Az informatikai rendszerek minősítését alapvetően három szinten véleményezik.

❶ Hardver – Milyen fizikai eszközeim vannak és azok hogyan állnak rendelkezésemre?

❷ Szoftver – Milyen alkalmazásokkal rendelkezem?

❸ Felhasználó – Milyen tudással és ismeretekkel rendelkezem, és hogyan birtoklom az előzőket?

Az informatikai rendszerek kritikus pontja ma már az ember. Így lett itt is a legfontosabb eszköz a fej! Ezt azért hangsúlyozom, mert a szakmai tudás szinten tartása mellett nem mindegy, hogy a feladat végzése során a fejet mire és mennyire használjuk ki – esetleg fölöslegesen vesszük igénybe.

Mi az igényem, mi az alkalmazás igénye, és mit bír el környezetem?

Kollégáim mondják időnként, hogy sokat kérdezek és beszélek ezekről. Nem véletlenül.

❶ Mit akarok mint könyvvizsgáló? (Mi a saját munkalogikám?)

2 Ki kell választani az alkalmazást – az megmondja, mit tud. (Vagyis mi az alkalmazás logikája?)

3 A környezet hogyan van felkészítve a választott alkalmazáshoz? (Hardver, szofiver, egymással konkuráló, egymást kizáró alkalmazások stb.)

4 Miről tudok lemondani az egyik vagy a másik javára? Hogyan tudnak együtt élni? És jön a kölcsönös igények egymáshoz való igazítása! (Egyáltalán van-e rá lehetőség és annak mi az ára?)

Nos, ezután jönnek az alkalmazás használatát követően megfogalmazandó külön igények, amelyek kielégítése már feszültségekkel jár, mert az ember fantáziája ugye szinte határtalan!

Hogyan segíthetik az informatikai eszközök a könyvvizsgálat munkafolyamatát?

Ma már több, különböző elven és alkalmazási háttérrel működő rendszer között válogathatunk. Szerencsés a választásunk előtt egy kicsit elidőzni a milyenségük felett!

File-szerkezet - adattár

A hagyományos számítástechnikai eszköztárban a könyvtárszerkezet alkalmazása forradalmi volt. Szinte az ember dossziézási műveltségével került szinkronba. Ma már hátránya, hogy időközben az információ mennyisége szinte ész nélkül nő. Gyakran áttekinthetetlenek a folyamatosan bővített könyvtárakban elhelyezett dokumentumok, és külön jelölési logikát kell kitalálnia az alkalmazónak ahhoz, hogy megkímélje magát a keresések okozta kényelmetlenségektől. A könyvtárak mélységi tagozódását is memorizálni kell. Nehéz bennük nyomon követni a változásokat, és az azonosakból sok lehet, így mindig figyelni kell a tárolás helyére (az viszont gyakran nem mobilizálható).

A tartalom tárolását lehetővé tevő alkalmazások előnye, hogy az információ megszerzését is elvégzik. A tartalomhoz rá jellemző megjegyzések is kapcsolhatók [így nem a file-névből (ami itt nincs) kell következtetni a tartalomra], nem is beszélve egyéb előnyeiről. Erre is már számos megoldás létezik, és az ilyen megoldások az egyedi felhasználók számára is elérhetők.

Vezet vagy kényszerít az alkalmazás?

A rendszerbe állítással egy új logikát is át kell venni: az alkalmazás által megkívánt munkamenetet. Ez gyakran eltér a tényleges munkalogikától, és nem mindegy, hogyan élnek együtt. (Melyik a domináns? Gyakran a fárasztó munka nem kellően eredményes.) Ve-

zet az alkalmazás, amikor a munkafolyamatot úgy mutatja, hogy nem kell „segéderőt” igénybe venni a következő feladat megfogalmazásához, illetve valamiféle jelzést ad a készülség fokáról.

Mi van „bebetonozva”?

A gyakran jelentkező egyedi igények gyakran állítják az embert választás elé. Tökéletes alkalmazás nincs – viszont a szakmai elvárások változásait kezelni szükséges. Nem mindegy, hogy az alkalmazó maga tudja megoldani felmerülő igényét vagy másra is szüksége van – nem beszélve az alkalmazás iránti változtatás igényéről. Ezzel eszközhiba, eszközcsere esetén azonnal szembesülünk.

Munkapszichológia

Néhány olyan szempontot írok le, amelyek ugyan nyilvánvalók az ember számára, a legritkábban válnak azonban tudatosan alkalmazott módszerré. Apróságok. Érdemes viszont a választási szempontok közé felvenni.

A „keresem-keresem... itt van” élménye

A saját könyvtárszerkezet kialakítása lényeges az információ keresése szempontjából. Munkánk során gyakran van szükségünk a különböző szakirodalmakra, itt a feladat: megtalálni a könyvet, benne a témát. Informatikai eszközhasználat esetén: melyik alkalmazást érem el, hol vannak a korábbi dokumentumok, saját jegyzetek... Miután ezek fedettek (valahol vannak a számítógépemen), gyakran memorizálnom szükséges az elérésüket – ha nem alakítottam ki előre egy műveletsort.

Adatkapcsolatok létrehozása

Gyakran felmerülő probléma, hogy az időközben történt változások átvezetésre kerültek-e? Az office-eszközök lehetővé teszik ezek automatizálását, azonban itt is a felhasználónak kell kialakítani a hozzá kapcsolódó eljárást. Ehhez viszont az eszközismeret nem elegendő.

Információkapcsolatok

Az előző kettő ötvözete, amikor olyan eszköz áll rendelkezésemre, amely a munkám során vizsgált adathoz automatikusan rendeli hozzá az adattár témára szűkített részét. Ezt ma leggyakrabban az egyedi keresésekkel érik el. (Gondoljuk el, hogy mit jelent munka közben, ha egy-két kattintást követően a keresett információ „itt van előttem”?)

A kialakított folyamat, táblaszerkezet értelmezése *agymunka*. Ez a helyzet az alkalmazáshoz alakított képernyővel is. Ha az információs terület értelmezése során az agy memorizáló funkcióinak bekapcsolása szükséges, akkor először a képi, utána a tartalmi információk egészítik ki a látható képet – és csak ez után tudja a felhasználó értelmezni a tartalmat – ez szintén az agy külön dolgoztatása. A csak

word- és excel-alkalmazásokra tervezett megoldásoknak ezek sajnos korlátai!

Rendszerkövetés

Nem elhanyagolandó ennek a milyenségével is foglalkozni. A változó környezeti elvárásoknak való megfelelést illik biztosítani, viszont a saját igény szerinti (a teljesen egyedi) megoldások illeszthetőségének lehetősége is egyre inkább előtérbe kerül.

Oktatás

Az alkalmazások „nem beszélnek maguktól” – bármennyire is szeretnénk. Gyakran a technikát kell mint ismeretet átadni – mivel az alkalmazói kör ebbéli tudását nem az iskolapadban szerezte.

A felhasználónak nem kis szellemi „szenvészen” kell keresztül mennie, amikor a szöveges, táblázatos információkezelésből az adatbázisos információkezelés technikáját kell elsajátítania, mivel ennek más a látásmódja, és más gondolkodásmód tartozik hozzá.

Integrált rendszerek ellenőrzése

Az integrált informatikai rendszerek világában, ahol a könyvelési, bérszámfejtési, termelésirányítási, logisztikai, controlling, vezetői információs rendszerek integráltan működnek, a könyvvizsgálónak is meg kell tanulnia az adatbázisrendszerek kezelését, az információkezelést, a lekérdezések szerkesztését, a legyűjtés, az adatbányászás technikáját. A paraméterezett rendszerek beépített automatizmusainak ellenőrzése a megnyugtató véleményalkotáshoz ugyanúgy szükséges, mint a standardok által előírt dokumentumok tartalmi ellenőrzése.

Kapcsolat más alkalmazásokkal

A leghatékonyabb eszközkizhasználást eredményezheti ennek a munkaszemléletnek a kialakítása. Ez ellen dolgoznak a fejlesztők, akik igyekeznek zárnai a saját rendszerüket, viszont a legtöbb esetben készíthető egy „interface-átjáró”, amelynek segítségével eredményesen lehet együtt használni az alkalmazásokat. Már most is jelen van ilyen alkalmazási mód: amikor a kapott adattartalmat a saját vizsgálatban is fel tudja használni a könyvvizsgáló. (Ilyen a főkönyvi kivonat átvétele – de a jövőben a teljes könyvelési adatbázis integrálása is megnyílhat!) Ezt úgy is lehet tekinteni, mint *a mások által már elvégzett munka eredményének újrafelhasználását*. (Megtakarítva legalább a kódolás és az adatrögzítés munkás idejét.) Ilyen lehet még a táblázatkitöltések automa-

tizálása a jelenleg megfogalmazott elvárások teljesítéséhez.

Tudásintegrálás a saját rendszerünkbe

Kialakítható olyan rendszer, amellyel el lehet végezni a dokumentálás feladatát, és a vizsgálat menetében segít a könyvvizsgálói vélemény kialakításában is. Ennek a fontossága egyre inkább előtérbe kerül, kezelése is megoldást igényel. *Saját kialakított rendszerem:*

*Az összes vizsgálat dokumentumainak mérete 2-10 Mbyte évente,
(Vizsgálatonként 80-300 nyomtatott oldal terjedelmet jelent.)
A közvetlen szakmai információs háttéranyag 150-200 Mbyte
A kapcsolt alkalmazások tárterülete jelenleg 10 000 Mbyte fölött van!!!*

A jövő kihívásszintjei

Az informatikai eszköztár alkalmazása a könyvvizsgálati munkában egy speciális területre való szűkítést jelent. A könyvvizsgálói felhasználói kör korlátozott létszáma miatt az egyedi fejlesztések itt rendkívül költségesek - és nemigen térülnek meg.

Három szintet mindenképpen érdemes elkülöníteni. Célszerű folyamatosan újragondolni a kialakítandó rendszereket, mivel a szabványosítás, az elvárások megfogalmazása, az ellenőrzési rendszer a kamara hatáskörében marad. Ezen a szinten a központosítás célszerűségét is jelent. Azzal is célszerű a jövőben szembenézni, hogy az egyes könyvvizsgáló egyedül már nehezen tudja magas szinten teljesíteni a szakma elvárásait. A tudásgyarapítás, a folyamatos és naprakész informálódás - munka mellett - időben, anyagiakban és fejben komoly kihívás!

Világunkat specializálódás jellemzi, és itt is egyre inkább igényné válik a jövőben a kisebb tudás- és információs központok kialakítása.

Lejegyzett gondolataim az informatika és a könyvvizsgálói szakma közös mezsgyéjén eltöltött utolsó évtized tapasztalataiból erednek. Meggyőződésem, hogy az egyes, az egyedi könyvvizsgáló által megfogalmazandó igények és kérdések jelentik a szakma jövőjének motorját, mert végső soron munkánk eredménye, feladatunk végrehajtása minden esetben az egyéni könyvvizsgálói vélemény kiadásával - az aláírással - zárul. A megoldásokat illetően bármilyen rendszerben is gondolkodunk, annak ezt kell segítenie.

DR. GYÖNGYÖSI JÓZSEF
informatikus, bejegyzett könyvvizsgáló
gyongyosi@t-online.hu
www.tiszazet.hu/gyongyosi

A BELSŐ ELLENŐRÖK MAGYARORSZÁGI SZERVEZETE (BEMSZ-IIA HUNGARY)

Aktuális belső ellenőrzési feladatok

címmel szakkonferenciát rendez.

Ideje: 2006. május 24., szerda

Helyszíne: Fővárosi Vízművek Székháza, Bp., XIII., Váci út. 23-27.

Program:

08.30-09.00	Regisztráció
09.00-10.00	A belső ellenőrzés főbb feladatai egy kommunális szolgáltató vállalatnál (Gyepessy Ferenc, Fővárosi Vízművek)
10.00-11.00	Visszaélési események (fraud) kezelése (Székely Katalin, Magyar Telekom)
11.00-11.30	Kávészünet, kapcsolatépítés
11.30-12.30	A pénzügyi visszaélések (pénzmosás) feltárása, szankcionálása (Kovács Gábor, fraud-szakértő)
12.30-13.30	Ebédészünet, kapcsolatépítés
13.30-14.30	Minőségbiztosítás a belső ellenőrzésben (Dr. Buxbaum Miklós, ELMŰ)
14.30-15.00	Kávészünet, kapcsolatépítés
15.00-16.00	Európai belső ellenőrzési menedzserképzés (Ivanyos János, Memolux)

Részvételi díj: 24 000 Ft + áfa
BEMSZ-tagoknak és önkormányzati belső ellenőröknek 12 000 Ft + áfa

Jelentkezés: a www.iaa.hu és a www.etk-rt.hu weboldalról letölthető „Jelentkezési lap” elküldésével (telefax: 06-1-222-3866), amelynek beérkezése után a lebonyolításban közreműködő ETK Rt. számlát küld ki a részvételi díj befizetésére.

A nemzetközi oklevéllel rendelkező résztvevők (CIA, CISA, CISM) 5 CPE pontot szerezhetnek, a könyvvizsgálók számára egy szakmai továbbképzési napot jelent.

Fővárosi Vízművek
Arany fokozatú támogató

PricewaterhouseCoopers
Bronz fokozatú szponzor

A MAGYAR KÖNYVVIZSGÁLÓI KAMARA LAPJA

Megjelenik: havonta

Felelős kiadó: **Trautmann Jánosné** ügyvezető igazgató

Felelős szerkesztő: **Nagy Ildikó**

A szerkesztőség címe: **1063 Budapest, Szinyei Merse u. 8.**

Levelezési cím: **1373 Budapest, 5., Pf. 587**

Telefon: **473-4500** • Fax: **473-4510** • E-mail: mkvk@mkvk.hu

Internet: www.mkvk.hu

Nyomás: **Prospektkop Bt.** • Telefon: **308-1064**